

Od autora słów kilka

Prezentowany tom zawiera zbiór szkiców historyczno-bibliograficznych utrzymanych w konwencji literackiej, publikowanych przeze mnie w latach 2006–2020 na łamach „Gazety Uniwersyteckiej” w ramach cyklu „Cymelia Biblioteki UG”. Jego celem było zaznajamianie szeroko rozumianej społeczności uniwersyteckiej z księgozbiorem starych druków uczelnianej księżnicy. Terminem „stary druk” („starodruk”) określa się zazwyczaj publikacje wydane metodą druku od jego wynalezienia w XV wieku aż do końca XVIII wieku. Jako pracownik Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego (BUG) od 1982 do końca 2020 roku – w Oddziale Zbiorów Specjalnych – zajmowałem się m.in. opracowywaniem merytorycznym tego najstarszego księgozbioru. Tak się bowiem złożyło, że stare druki, będące na stanie Biblioteki Głównej UG do czasu mego przyjścia, nie były wcześniej opracowane, a liczyły już wówczas kilkaset woluminów. Razem z kierowniczką, wtedy jeszcze Sekcji Zbiorów Specjalnych, Marią Rucińską, byliśmy niejako pionierami w tej dziedzinie. Prawie do połowy pierwszej dekady obecnego stulecia ciężar merytorycznego opracowania starodruków spoczywał głównie na moich barkach – a właściwie głowie. Ostatecznie stare druki udało się skatalogować do początków lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Później księgozbiór starodruczny Biblioteki powiększono dzięki zakupom antykwarycznym i aukcyjnym.

Cykl „Cymelia Biblioteki UG” – w ramach którego przez 14 lat zamieszczałem w „Gazecie Uniwersyteckiej” szkice prezentujące poszczególne pozycje z zasobów bibliotecznych starodruków – wziął

swój początek od tekstu *Mądrość i piękno zaklęte w papier*¹, poświęconego wystawie „Wiedza i piękno w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego”. Ekspozycję zorganizował Oddział Zbiorów Specjalnych z okazji inauguracji roku akademickiego 2006/2007. Była to pierwsza samodzielna wystawa zbiorów starodrucznych przygotowana staraniem Oddziału, kierowanego wówczas przez Gabriellę Igielską. Opracowałem scenariusz tej ekspozycji oraz opisy zgromadzonych na niej dzieł. Po publikacji wspomnianego szkicu Redakcja „Gazety Uniwersyteckiej” życzliwie odniosła się do pomysłu cyklicznego ukazywania się tekstów poświęconych najstarszemu księgozbiorowi w Bibliotece UG. W swoich szkicach starałem się przybliżyć nie tylko same dzieła i ich autorów, lecz także oficyny drukarskie, w których prezentowane druki zostały wytłoczone. Z biegiem czasu okazało się, że cykl został dobrze przyjęty przez Czytelników – zarówno przez pracowników dydaktycznych i naukowych Uniwersytetu Gdańskiego, jak i przez studentów. Szkice te publikowałem w „Gazecie Uniwersyteckiej” aż do mojego przejścia na emeryturę pod koniec 2020 roku.

W niniejszym zbiorze zamieściłem 71 szkiców – wszystkie, które ukazały się w „Gazecie Uniwersyteckiej” w cyklu „Cymelia Biblioteki UG”. Zachowałem kolejność ich publikacji zgodnie z chronologią pojawiania się poszczególnych tekstów na łamach pisma. Porządek ten odzwierciedla moje ówczesne intencje, którymi kierowałem się także przy opracowaniu obecnej książki. Najpierw prezentuję Czytelnikom starodruczne gedaniana i pomeranica, uwzględniając dzieła znajdujące się w zbiorach BUG dotyczące basenu Morza Bałtyckiego, a następnie pozostałe „perły” i „perełki” narodowego dziedzictwa kulturowego ze wszystkich obszarów I Rzeczypospolitej.

Książkę rozpoczyna tekst *Mądrość i piękno zamknięte w papierze – refleksje z pewnej wystawy*, który pierwotnie ukazał się pod

¹ Szkic pod takim tytułem ukazał się w „Gazecie Uniwersyteckiej” w numerze grudniowym w 2006 r.

wspomnianym już tytułem *Mądrość i piękno zaklęte w papier* i zapoczątkował cykl „Cymelia Biblioteki UG” w „Gazecie Uniwersyteckiej”. Zmiana w tytule tego szkicu ma odzwierciedlać współczesny kontekst pisanych dawniej treści. Wszystkie teksty zostały przeze mnie gruntownie przejrane w celu usunięcia „patyny kurzu minionych lat”, a następnie poszerzone, uzupełnione i poprawione pod względem literackim i językowym. Przytaczając tytuły i fragmenty starodrukowych dzieł, zachowałem ich oryginalną pisownię i interpunkcję.

Publikację kończy aneks, który zawiera cztery teksty związane treściowo z cyklem: artykuł Moniki Domachowskiej o Oddziale Zbiorów Specjalnych BUG i gromadzonych tam zasobach, dwie notki informacyjne mojego autorstwa (o kolejnej wystawie Oddziału Zbiorów Specjalnych BUG zorganizowanej we wrześniu 2009 r. z okazji 23. Spotkania Użytkowników Międzynarodowego Systemu Bibliotecznego VTLS oraz o przyjęciu do zbiorów bibliecznych w maju 2017 r. cennej kolekcji starych druków i rękopisów), a także podziękowanie Redakcji „Gazety Uniwersyteckiej” za wieloletnią współpracę w związku z moim odejściem na emeryturę.

Niniejszy zbiór szkiców, podsumowujący duży wycinek mojej pracy w Bibliotece UG na niwie starych druków, dedykuję przede wszystkim mojej Alma Mater – Uniwersytetowi Gdańskiemu, a w szczególności Książnicy, tj. Bibliotece Głównej UG, oraz wszystkim Koleżankom i Kolegom z okresu moich lat pracy w BUG, z którymi połączyła mnie wspólna pasja na rzecz zachowania i rozwoju dorobku naszego dziedzictwa narodowego zawartego w słowie – zarówno pisanym, jak i drukowanym – oraz na innych nośnikach przekazu wiedzy i myśli. Powyższe słowa odnoszą się również do ludzi nauki i kultury, a także studentów, którym na przestrzeni lat mojej pracy w Bibliotece UG mogłem służyć wiedzą i radą. Puentując, dedykację tę kieruję do trzech grup osób. Po pierwsze, do kolegów informatyków oraz obecnych pracowników Oddziału Digitalizacji Zbiorów Biblioteki UG, dzięki którym życzliwość zawsze udawało się na czas uzyskać skany

opisywanych dzieł, stanowiące materiał ilustracyjny do poszczególnych szkiców: Zbigniewa Misiewicza, Wojciecha Flisikowskiego, Adama Grygorowicza, Mirosława Supela i Marcina Leszczyńskiego. Po drugie, do byłych szefowych i koleżanek z Oddziału Zbiorów Specjalnych (i nie tylko): Marii Rucińskiej, Gabrieli Igielskiej, Izabeli Brzezińskiej, Angeliki Dąbal, Marty Borkowskiej, Dominiki Skutnik, Ewy Krawczyk, Jolanty Wittstock i Grażyny Jaśkowiak, a także do kolegi z tego Oddziału – Adama Jurkowskiego, geografa i kartografa, na którego radę i pomoc zawsze mogłem liczyć. Po trzecie zaś, do nauczycieli akademickich i innych dydaktyków, którzy przez lata, w ramach różnych zajęć z zakresu dziejów książki i drukarstwa, przyprowadzali do mnie liczne grono studentów na „warsztaty pokazowe” poświęcone tym zagadnieniom. Podobne „lekcje” odbywały się dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i średnich. Niestety, w mojej pamięci zatarły się już imiona i nazwiska wielu z tych dydaktyków, studentów i uczniów, dlatego pozwalam sobie na ręce dr Doroty Żyłko przekazać moje serdeczne podziękowania dla tej rzeszy miłośników dawnych ksiąg.

Na koniec słowa wdzięczności kieruję do Redaktora Naczelnego Tomasza Neumanna i całego Zespołu Redakcji „Gazety Uniwersyteckiej” za okazywaną mi wielką życzliwość oraz miłą i twórczą współpracę przez te wszystkie lata. Szczególnie gorąco dziękuję obecnemu Dyrektorowi Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego – prof. Arnoldowi Kłoncewskiemu, dzięki któremu wyrażona swego czasu przeze mnie w kilku gremiach nieśmiała propozycja wydania cyklu o cymeliach BUG w formie książkowej stała się faktem w postaci niniejszego tomu. Chciałbym także podziękować Wydawnictwu Uniwersytetu Gdańskiego, zwłaszcza Pani Dyrektor Joannie Kamień – za trud wydania tej książki. Jestem też niezmiernie wdzięczny Panu Łukaszowi Gwizdale za żmudną i czasochłonną przeróbkę tekstów z pierwodruków, dzięki czemu mogłem przygotować wersję książkową moich dawnych szkiców, oraz za skład i łamanie publikacji. Dziękuję również Pani Kai Musze-Król za projekt okładki, a Panu Andrzejowi Tarankowi za

obróbkę techniczną ilustracji. Szczególnie serdeczne podziękowania pragnę przekazać Pani Redaktor Katarzynie Ambroziak za wysiłek włożony w pracę nad ostateczną redakcją książki.

OMNIBUS VOBIS DILECTISSIMI AMICI, SALUTEM ET
GRATIAS CORDIALES AGO!

Antoni Kakareko
emerytowany kustosz Zbiorów Specjalnych
Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego